

Csak olvasótermi has

D
10

SZENTLŐRINC KÖZSÉG TÖRTÉNETE
1945 évtől

SZENTLŐRINC KÖZSÉG TÖRTÉNETE

1945 évtől napjainkig.

Készült a felszabadulás 20. évfordulójának
évében.

KÉSZÍTETTE:

A honismereti szakkör Sánta József szakkörvezető
irányításával.

Csak helyben
használatra!



87262

I.

Mielőtt a község felszabadulás utáni történetéről íránk feltétlenül szükséges, hogy egészen röviden és összefoglalva szót ejtsünk a község helyzetéről a két világháború között. Olyan események zajlottak le abban az időben is, melyek bizonyos vonatkozásban a felszabadulás után is éreztették hatásukat.

Az első világháború, mely nem váratlanul szakadt az emberiségre községünket sem kímélte, hisz emberek százait hívták be innen is katonának és dobták ki a frontokra. Az első világháború községünkben is áldozatokat követelt emberéletben. Az áldozatok száma 78 fő. A későbbi idők emlékművet állítottak számukra, mely mai is áll a Tanács előtti téren. /1.sz.kép./

A megrázkodtatások - első világháború, majd az azt követő szerb megszállás után, mely 1921 augusztus 22.-ig tartott lassan az élet rendez mederbe jutott. Községünk is élte az általánosan ismert falusi életet. Ismert dolog, hogy olyan területen, ahol nagy kiterjedésű uradalnak voltak a földmunkával dolgozók is gazdasági viszonyaik szerint erősen differenciálódtak. Ez a jelenség községünkben is hatott és élt.

Egy évtizeden át tartó látszólagos jobb és nyugodtabb élet után ismét előrevetette árnyékát egy újabb európai bonyodalom és országvezetőink gondolkodása, tevékenysége egyre bizonyosabbá tette, hogy egy esetleges fegyveres bonyadalomtól nem fogják az országot távoltartani.

A két világháború között a község egész területe 4.200 kat.hold volt. Ebből 1.394 kat.hold a község lakói között oszlott meg, míg a többi nagybirtok volt. Tarcna puszta 1.200, Keresztespuszta 1.000, Koplaló major 200, és Püszéri puszta 366 kat.holdat ölelt fel. E négy puszta herceg Eszterházy Pál tulajdonát képezte és azt Mándy Samu bérelte hosszú éveken át 1884 - 1937.-ig.

A községben egyéb nagybirtok nem volt. A közép és kisparaszti gazdaságok mellett a lakóság rétegződése a következő volt: munkás, napszámos, részes munkás, kereskedő, iparos, alkalmazott, MÁV.dolgozó, nyugdíjasok.

A község fejlődésébe beleszólt az a körülmény, hogy vasuti gőcpont. 1926 - 1928. években épült meg a körjegyzőség épülete és a téli gazdasági iskola, valamint a közbúgóhid. 1938. évben pedig a Kleisz féle emeletes malom.

1924. évben a házhelyek kiosztásakor /Bethlen és Nagyatád féle el-
sikkasztott földreform morzsái/ megindultak a magánépítkezések is.
Az akkor létesült új utcák: Pécsi utca, Bajda /ma Jókai tér utca./
Szent Imre utca, Keresztes utca, Attila utca, Levente utca/ma Ady
Endre utca/ Vörösmarty utca, Szent István utca, Deák utca, Andrásy
utca / ma Hunyadi utca./Az utcák legnagyobb része kövezetlen volt.
Gyalogjáró is kevés helyen készült. Az állomáshoz sem vezetett kö-
vezett gyalogjáró. Az akkor Andrásy utca eszécs alkalmával járha-
tatlan volt, ezért az állomásra igyekvő gyalogosok a sorompónál
felmentek a vasúti pályatestre, hogy az állomásra jussanak. Ebből
sok esetben eljárás és bírósági ügy származott. Az államhatalom
a körülmények biztosítása helyett a büntetés szigorát alkalmazta.

A második világháború 1938-ban már előrevetette árnyékát. Éreztet-
te hatását az 1938. évi Felvidéki, majd Erdélyi és Délvidéki mag-
szállásokhoz történő katonai behívásokban. Magyarországnak a há-
borúba való beavatkozását, községünkben is tömeges behívások kö-
vették. A munkaerőhiány éreztette hatását. Egyre inkább romlottak
az élelmezési viszonyok is. A lakóság hangulata is háboruellenesé
vált: a távol lévő családtagokért való aggodás, a repülőgépek nap-nap
után történő megjelenése a község felett és vele a rettegés.

A községben vaksbund mozgalom nem volt, a nyilasok is csak a háború
utolsó évében jelentkeztek. Vezetői: Kovács János, Kajdi Károly,
Forró Gyula, Illés N. voltak.

Katonai parancsnokok voltak: Kőszegi Antal százados, Kleisz János
főhadnagy és Szűcs László őrmester.

1944. november 24.-én bombatámadást intéztek a község ellen. Hat
házat szétbombáztak. E bombatámadáskor a község vesztesége 66 fő
volt. Ebből 9 ember a hidépítéseknél vesztette életét.

Harcok az állomás területén voltak, mely háromszor cserélt gazdát.
A németek a Szigetvárra vezető utat is védték. A németek 1944 no-
vember 30.-án vonultak ki a faluból. Az első orosz katonák pedig
1944. december 1.-én érkeztek a faluba.

Ezzel községünk történetében is véget ért egy szenvedésekkel teli
korszak. És elindult valami új.

És itt idézzük a költő szavait:

" VALAMI ÚJ SZÜLETETT A VILÁGRA -
ALIG GYANITJUK FÉNYÉT MÉG A TÖMELEKNEK."

II.

A felszabadulás után azonnal megalakult a községben - 1944. december 4.-én. a Nemzeti Bizottság. Tagjai voltak: Klár Mihály, Lázár Lajos, Pál Ernő, Puskás István és F. Varga László.

A község eredeti 4.200 holdjából a földbirtokrendezés során a következő területek lettel elcsatolva: Szabadszentkirályhoz 240. kat. hold; Kacsótához 366 kat. hold; Csardihez 200 kat. hold; Taresapusztához 1000 kat. hold; Keresztapusztához 730 kat. hold. Ezen kívül az Állami Gazdasághoz még 67 kat. hold.

A földosztás során az így fennmaradt herceg Eszterházy féle birtokból az igénylők földhöz jutottak. Az igénylések mértéke 3 - 10. kat. holdig terjedt. Akinek kis birtoka volt azt kiegészítették 15 kat. holdig. Az igénylők 60 %-ának nem volt kellő felszerelése és így a földek megmunkálása igen sok problémát okozott. A földbirtokrendezés során az állatállományból az igénylők, mintegy 30 %-át tudták kielégíteni.

1945. Március 30.-án megalakult községünkben a Magyar Kommunista Párt. A helyi szervezet vezetői és tagjai a következők voltak: Klár Mihály titkár, Kovács József propagandista, Fischer Mihály gazdasági felelős, Rábavölgyi István, Lakatos Ferenc, Fischer Mihály, Hermann István, Papp Vince, Czapári Imre, Nagy Gyula, Tóth Ferenc György, Ifland Géza, Lakatos József, Csapó Ferenc.

Az élet egyre inkább a rendszer kerékvágásába lendült, de politikai síkon éppen úgy mint országosan, úgy községünkben is jelentkeztek kedvezőtlen jelenségek, melyek arra utaltak, hogy egyes vezetők nem okultak a még alig elvonult vihar tanulságaiból.

1945. november 4.-én lezajlott választások a következő eredményeket hozták: Független Kisgazda Párt 56 % Magyar Kommunista Párt 17 %, Szociál Demokrata Párt 23 %.

E választások alapján a Parlament alig két évig munkálkodott, mikor új választásokra került a sor.

Az 1947. augusztus 31.-i választásokon 10 Párt indult és ennek eredménye erőviszonyokat tekintve nem sokban változott. Megnőtt a Kommunista Pártra adott szavazatok száma és ugyanakkor a Kisgazda Párt szétforgácsolódott és frakciókra bomlott. Magyar Kommunista Párt 21 %, Szoc. Dem Párt 23 %, Kisgazdapárt és különböző frakciói ismét 56 %. Ez azonban már nem jelentett egységes Pártot.

III.

Az 1948. év volt a fordulat éve. A magyar Kommunista és a Szociál Demokrata pártok egyesültek. Az ipari és mezőgazdasági munkástömegek vették át az ország ügyeinek irányítását. A Független Kisgazda Párt elvesztette községünkben is többségét. Az egyesült munkáspártok irányító és vezető szerepe kihangsúlyozott lett.

Községünk 1949.-ig járási székhely volt. A területrendezések során kialakították a sellyei járást. A hivatalok is oda költöztek. Szentlőrinc pedig a pécsi járáshoz került.

Az 1950. évben megszűntek a városi és falusi előjáróságok, jegyzőségek. Helyüket mindenütt a tanácsi szervek vették át, melyeket a nép választott meg.

Megalakult a nők tömegszervezete M.N.D.SZ. néven. Az ifjúság tömegszervezete pedig DISZ. néven.

Itt kell még megjegyezni, hogy az 1949-es választásokon már nem pártokra adták le szavazataikat a választók, hanem a Függetlenségi Népfront jelöltjeire.

A Függetlenségi Népfront országszerte és községünkben is nagy fölénnyel a szavazatok 96,7 % százalékát kapta.

A fordulat évében 1948 júniusában történt meg az iskolák államosítása. A kötelező vallásoktatás eltörlése kisebb mérvű ellenkezést váltott ki ugyan, de lényegében zökkenőmentesen ment. A szabad vallásgyakorlás természetesen nem zárta ki annak lehetőségét, hogy aki gyermekét hittan oktatására akarja járattatni, megteheti. Ha is vannak szülők, akik gyermekeiket vallásoktatásra beiratják, ezeknek a száma azonban a tanulók számát figyelembe véve nem számottevő.

A Függetlenségi Népfront a későbbiek során Hazafias Népfront elnevezést kapta, 1953. évtől kezdődően községünkben általában negyedévenként tartja a Béke-esteket, Családi Békenapokat és Béke-nagygyűléseket. Ezek is igen jelentős felvilágosító munkával járulnak hozzá a béke nagy ügyéhez.

A községi Tanácsok pedig ez idő alatt megkezdték munkájukat. Meg kell azonban emlékezni arról is, hogy a neozolgáltatási rendelet mely méreteiben eltulzott volt a községben is lappangó elégedetlenséget és nyugtalanságot váltott ki. Ennek hatása a későbbi események során jelentkezett.

Az 1956. évi ellenforradalom. A község lakosága a rádión keresztül értesült a budapesti eseményekről. Higgadtan fogadta azokat. A rádióból sugárzott hírekre még semmi megmozdulás nem történt. Az első felvonulás a csonkamindszentiek szentlőrincre történt átjövételével és tüntetésével kezdődött. Pás felvonulás volt még a községben és az I. világháború halottjainak emlékművénél gyűlés is zajlott le, mely során azonban rendzavarás nem történt. Megalkult községünkben is a Nemzeti Bizottmány, melynek Böröcz Vendel volt az elnöke. Megalkult a nemzetőrség is, melynek parancsnoka Pepp József volt és tagjai volt katonák. Ezek fegyveresen szolgálatot láttak el. Ez idő alatt a helybeli rendőrség leszerelt és szolgálatot nem teljesített. Sajnálatos esemény volt, hogy a szovjet hősök emlékművét megrongálták, azonban ebben nem szentlőrinci lakosoknak volt részük. Akik a cselekményt elkövették Szigetvárról jöttek. Munkástanácsok a községben is működtek, azonban strajk nem volt.

Az ellenforradalom után a Pártszervezetet is újjászervezték. A tagság legnagyobb része ismét jelentkezett.

A Párt a Hazafias Népfront és a Tömegszervezetek viszonya jó és a község fontos dolgaiban a Tanács V.B.-vel együtt hasznosan dolgoznak.

IV.

A felszabadulás óta a községben lezajlott jelentősebb események.

A felszabadulás után a viszonyok lassan rendeződtek és az élet rendes mederbe tért vissza. Megindult a község fejlődése is. Ez a fejlődési folyamat azóta is tart, sőt erőteljesen 1958. után vette kezdetét. Éreztetni ez hatását a gazdasági életben is. Az áruellátás tetemesen megjavult. Nagy területen építkezések kezdődtek. Újabb és újabb házak épülnek, azépülnek és különösen az állomás mögötti részen az ugynevezett Ujtelepen igen sok izlásses és szép családi ház épült. Számuk meghaladja a 130-at. Az új utcasorok kialakultak. A felszabadulás óta 166 házhelyet parcelláztak ki. A házhelyek nagy része már beépült.

1961. évben a Széchenyi utcában artézi kut létesült. Ez szolgáltatja a község egy részének az egészséges ivóvizet. Erre igen nagy szükség volt, mert a község ásott kutjai egészségtelenek. Vízük fertőzött.

1961.-évben kezdődtek a strand építkezései és 1963.-évben fejeződtek be a téglagyár és a Cömبóvári vasutvonal közti részen. A strand igen szép és nagy területen fenszik. Medencéje uszóversenyek tartására is alkalmas és így a község sportéletének is jelentős objektuma.

A strand három ásott kútból kapta a vizát, de ez a víz hideg volt és így sokan nem szívesen mentek a strandra. 1964.-évben a strandtól, mintegy 300- 400 méterre mély artézi kutat furatott a Tanács. Ennek a kútnak a vize a medencébe lévő beömlés helyén 34 C fok hőmérsékletű. A kut csak a nyári idény végére készült el. Így az igazi strandélet csak 1965. évben fog megindulni, mert a kellemes melegvízű strandot sokan fogják felkeresni. A fiataloknak különösen kedvelt szórakozási helye. / 2 és 3 kép. /

1963. évben az Erzsébet utca nyílt csatornarendszerű volt, melynek kellemetlen bűzét, különösen nyáron igen sokan szenvedték. Ez évben ezt az utcát csatornázták és a szennyvizelvezetés fedett rendszerűre és így teljesen szagtalan és az utca képe is nagyon kedvezően megváltozott. / 4. kép. /

A községben nagyon sok utcának nem volt rendes gyalogjárója a felszabadulás előtt. Ezt a régi hiányosságot pótolja tervszerű munkával és évről évre a Tanács V.B. Sorban betonjárdával látja el az utcákat és így a gyalogos közlekedés könnyű és kellemes, mert sármentesen lehet minden fontosabb helyre eljutni.

1964. évben ismét egy újabb artézi kut furása kezdődött el. Ez a kut is egyike lesz azoknak, melyeknek feladata a létesülő törpevizműnek egészséges vízzel való ellátása. A községben 1964. évben alakult meg a törpe vizmű társulás. A terevezet szerint egy 100 m³ hidrogébusz felállításával a község jelentős területén megoldható lesz a vízvezeték-rendszer.

V.

A községben lévő üzemek, vállalatok, intézmények fejlődését az alábbi adatok tükrözik.:

Termelőszövetkezet:

I. Az első termelőszövetkezet alakult a Mándy féle uradalom Keresztespusztai részén a volt családok belépésével. 1950-ben alakult 20 családdal. Első elnök volt: Czapári Imre.

II. A második termelőszövetkezet 1956. évben március havában alakult a községben 47 családdal 200 kat. holdon. Az elnöke Dezse Gyula. Sok nehézséggel küzdött és 1956. november havában feloszlott.

III. A harmadik termelőszövetkezet 1960.-évben alakult 1800 kat. holdon 192 családdal. 1961. évben egyesült a Keresztes pusztai Uttőrő termelőszövetkezettel. 1964. évben egyesült a kacsótai és a csanakmindazenti termelőszövetkezet. Ma együttesen Uttőrő Termelőszövetkezet néven

dolgozik 440 családdal és kb 4500 kat holdon..A régi uradalmi birtok, mely a földosztás során különböző részekre bomlott így a Termelőszövetkezeten belül ismét egyesült,azonban ma a dolgozók a maguk urai a földön,maguknak termelnek és az uraság emléke is ködbefoszlott.

A Termelőszövetkezet elnöke :Fehérvári Nándor.

Főbb munkaterülete a növénytermelés és állattenyésztés.Foglalkoznak állathizlalással,csibeneveléssel.Ezen kívül ipari üzemeket is üzemeltetnek: mészégető és homokbánya.

Az ideai osztalék munkaegységenként 30.- forint volt.

Számottevő gépparkkal rendelkezik.A munkák nagyrészt saját gépekkel látják el.Csak az őszi nagy és sürgős munkák idején veszik igénybe a Gépállomás gépeit. / 5 és 6 kép/

Földművesszövetkezet.

A földművesszövetkezet községünkben 1947 évben alakult meg.Akkor csak felvásárlással foglalkozott.Majd átvette a Hangya községben üzemelő kiskereskedelmi egységét.Majd egyesült vele a Tajszövetkezet is és így a tej felvásárlását is a földművesszövetkezet végezte.

A Földművesszövetkezet elnökei: Braun Imre,Tóth József,Muráth István, Fekete Balázs,Csepeli Péter,Dömse Ferenc,Balogh Ernő,jelenleg Madarász János,aki már régebben a kereskedelmi osztály vezetője volt.A földművesszövetkezet dolgozói általában állandóak:Bucsky Mihályll évig volt a földműve szövetkezet főkönyvelője.

1951.évben egyesült a szentlőrinci földművesszövetkezettel a tarcsai kacsétai és a csonkamindszenti földművesszövetkezet;1952.évben további egyesülések voltak és ekkor került a szövetkezethez Helesfa, Cserdi,Bükköd,Dinnyeberki.Később további egyesítések során Királyegyháza,Hetvehely,Szentkatalin,Kovácsszénája,Abaliget stb került a földművesszövetkezethez.

A földművesszövetkezet irodahelyisége a régi Hangya épületéből átalakított épületben van elhelyezve./ 7 kép/

Községünkben a földművesszövetkezetnek a következő egységei vannak ma: élelmiszer önkiszolgáló bolt / 8.kép/ műszaki áruk boltja/ 9.kép./ Vas és edénybolt / 10.kép./ üveg és porcelán önkiszolgáló bolt,/11.kép/ papír,írószer és játék bolt/12.kép/ ruházati és cipőbolt / 13.kép./ vegyesbolt az Erzsébet utcában; zöldségbolt,tejbolt,husbolt.

Vendéglátóipari egységei: az 1964.évben készült és épült teljesen modern és izléeses "Aranykalász"Kisvendéglő /14.-kép/ A " Sport Palatozó" a sportpálya és vásártér közelében;/15.kép/"Kedves" cukrászda;/16.kép/ Ezenkívül a Hazafias Népfront és a MÁV.Otthon helyiségében működik

buffé.

A földművesszövetkezet kezelésében működik egy husbolt, szikvizüzem, valamint egy faipari üzem, mely 43 főt foglalkoztat és így jelentős munkalehetőséget biztosít. Ez az ipari üzem meglehetősen nagy forgalmat bonyolít le. Ruhaakasztó vállfákat gyárt, melyek a konfekció áruval együtt exportra került.

Ugyancsak nagy forgalmat bonyolít le a földművesszövetkezet Tüzéptelepe, melynek feladata, hogy a község és a környék lakosságát lássa el tüzelővel és építőanyagokkal.

A földművesszövetkezet egyre nagyobb választékkal látja el a falu dolgozóit és ugyanakkor a felvásárlási részlege az összes községekben felvásárolja a termelészövetkezeti tagok háztájiban termelt feleslegeit is.

Gazdaságos működését bizonyítja, hogy évről évre tetemes nyereséggel zárulnak mérlegei.

Téglagyár: 1945 előtt a gyár magánkézben volt. Sebauer és Krommer voltak a tulajdonosok. Jeleleg Baranya és Tolna megyei Téglagyári Egyesülés néven működik. Nagyrészt gépesítve van a munkafolyamat. Évi teljesítménye 7 - 8 millió téglá. Dolgozók létszáma 51 fő.

Még kell jegyezni a téglagyárral kapcsolatban, hogy itt és annak környékén igen sok régészeti leletre bukkantunk: bronzkori település, kelte és bronzkori temető, valamint római temető. Sajnos a téglagyár munkaterületén igen sok régészeti lelet tönkrement. /17. kép/

Gépalhoms: 1948. évben létesült a még alakuló helyi és környező termelészövetkezetek segítésére. Kezdetben 9 géppel dolgozott, melynek száma azonban évről évre emelkedett. Később kibővült nagy szerelő és javító műhellyel. Jelenleg 62 dbb különféle mezőgazdasági géppel segíti a termelészövetkezeteket. /18. kép/

Műszaki K.T.Sz. Alakult 1952. évben. Alapító tagok voltak: Klár Mihály, Szlavonits Béla, Sass Ferenc, Erdőssi János, Nagy István, Kollár István, Gaál Jenő és Csipak János. Fokozatosan fejlődött és 1956. évben már 11 részleggel és 72 taggal működött. Ma is jelentős feladatokat old meg és segíti a lakóságot. Jelenlegi elnöke és vezetője: Kárpáti György.

Malom: Kleisz Nándor 1938 évben építette a két emeletes malmot. Jelenleg a Baranya megyei Gabonafelvásárlási és Feldolgozó Vállalat üzemeltetésében működik. Munkáslétszám 20 fő. Napi 16 órás munkaidő mellett napi teljesítménye 130 q. /19. kép/

Sütőüzem. A községben több magánszektorként működő pék volt./Asztalos Imre, Sümegi Béla, Dúrr Jenő, Polifka Erzsébet./ A sütőüzemeket 1952. évben a főművelésszövetkezet vette át és majd két évig üzemeltette. Ezután a Sütőipari Vállalat vette át az üzemeket. Jelenleg 10 fővel dolgozik és a helyi üzleteket valamint a környéket látja el kenyérrel és süteménnyel.

Cipész K.T.Sz. 1951. évben alakult 3 taggal. 1961/62. évben 38 taggal működött. Jelenleg a Baranya megyei Cipészipari Szövetkezet sumentlőrinci részlegeként 6 taggal látja el a község és nagykörzet lakosságának javítási munkáit. Több községben átvevőhelyisége van./20.kép./

Sajtüzem. Itt említjük meg bár Kacsóta községben működik. A község közigazgatásilag Szentlőrínchez van csatolva. Ez a környék egyetlen ilyen üzeme, mely majd az egész járásból összegyűjti a tejet sajtot és egyéb tejtermékeket gyárt.

Pósta. A községben már 1772.-ben volt postahelyiség.

Jelenleg szép, jól karbantartott épületben üzemel. A lakosság kényelmét szolgálja az éjjel nappali telefonszolgálat. Jelenleg 110 telefonelőfizető 1074 rádióelőfizető és 262 televízió előfizető van a községben.

/21.kép/

VI.

Községünkben több intézmény szolgálja az oktatás és művelődés ügyét. Fejlődésük a felszabadulás után szinte rohamos volt.

"Újhelyi Imre" Mezőgazdasági Technikum. Réli gazdasági iskolából alakult.

Legnagyobb részben falvakból jönnek tanulni a diákjai. Jelenleg 195 fő tanuló sajátítja itt el a mezőgazdaság elméleti és gyakorlati anyagát. 1.200 kat. holdas tan gazdagságában a gyakorlati munkát ismerik meg. A tan gazdagság többszörös élűzem. A kikerülő tanulók legnagyobb része a termelőszövetkezetekben hasznosítja itt szerzett tudását. Levelező tagozata is működik és ezen évente 1.100 - 1.200 hallgató folytatja tanulmányait. /22.kép./

Igazgatója és egyben a tan gazdagság igazgatója is: Neményi Ernő.

Általános Iskola. Az eredeti Általános iskola /23.kép/ 1907. évben épült. Négy tanteremmel. 1951. évben az uradalmi kastély is iskola lett. /23 és 24.kép/ Itt 3 tanteremmel és egyéb helyiséggel bővült az iskola. A tanulók létszámának alakulása: 1944 évben 112 fő; 1954. évben 382 fő; 1964. évben 673 fő.

A tantervek létszámának alakulása: 1944. évben 5 fő, 1954. évben 13 fő; 1964. évben 25. fő. Dolgozók iskolája 10. éve működik. Ez idő alatt kb.

500 felnőtt végezte el itt a VII. és VIII. osztályt.

Az ált. iskola kezelésében és a nevelők szak szerű irányításával és felügyeletével működik 120.-as létszámmal a napköziotthon, hol a gyermekek gondos felügyelet mellett étkezésben is részesülnek.

Az általános iskola igazgatója jelenleg: Déri Antal.

Ovoda: épülete és berendezése korszerű. A községi Tanács V.B. megértő gondoskodása és áldozatkészsége folytán minden igényt kielégítő felszereléssel rendelkezik. Szakképzett óvónők felügyelete alatt foglal koznak a kicsinyek. Az ovoda nevelői létszáma 3 fő./25.kép./

Bölcsőde. 1963.-ban létesült. Külön épületben 25 csecsemő elhelyezésére alkalmas. A kicsinyek gondos nevelésben és ápolásban részesülnek. A meglévő helyiségek csak részben tudják kielégíteni a jelentkező igényeket. Tanács V.B. tervezi a kibővítését.

Művelődésiotthon. A volt iparoskör helyisége ma a művelődésiotthon. A régi épület nem felelt meg, korszerűtlen volt. Éppen ezért 1959. évben közel 300.000. forintos költséggel az épület át lett alakítva. Azóta is közel 60.000 forintos felújítással korszerűsítették. Az 1965. évben ismét két helyiséggel fog bővülni kb 120.000 forintos költséggel. Mai állapotában alkalmas arra, hogy színházi előadások tartására is alkalmas. A színpad felszerelése jó. Berendezése még nem kielégítő, hisz a klubszobák szükségberendezéssel vannak ellátva.

A művelődésiotthonban működik színjátszó csoport /mely támogatásával/ A színjátszó csoport 10 éve dolgozik és ez idő alatt több kitüntetésben is részesült./Szoc. Kulturáért. Kiváló Színjátzó Együttes./Az elmúlt 10 év alatt a járásban, de azon kívül is a kis községekben 246 előadást tartott a csoport. Rendszeresen szolgáltatja az ünnepségek műsorát. A művelődésiotthonban működik az ifjúsági klub, honismereti, báb, kézimunka, fotó és bálgyűjtő szakkör. A művelődésiotthon 25.000 forint állami támogatás mellett kb. 100.000 forintos költségvetéssel dolgozik. Igazgatója jelenleg: Bucsky Mihály/A művelődésiotthonban ismeretterjesztés folyik, valamint a különböző üléseket is itt tartják./ 26,27,28 és 29.kép/

Könyvtár. 1949. évben létesült az MND SZ. kezelésében, 100 kötet könyvvel. Évekig társadalmi munkában kezelték az MND SZ asszonyai. 1954. évtől kezdve szakképzett könyvtáros Sánta Józsefné vezeti igen eredményesen. Jelenleg a községi Tanács melletti épületben, szépen felszerelt könyvtárklubként működik. Ma 3.300. kötet könyv áll az olvasók rendelkezésére. A beiratkozott olvasók száma 640 fő. Ezzel az eredményével 1964. évben a járásban az 1., megyei viszonylatban a 2. helyet foglalja el. 1964 évben a kiadott kötetek száma meghaladta a 19.000 kötetet. A könyvtár helyi-

ségében rendezte meg a művelődésiotthon 1964. évben a János Pannonius muzeummal és annak segítségével első honiamereti kiállítását, ahol kiállításra kerültek a szentlőrinci Ásatások során előkerült tárgyak. A kiállításnak 550 látogatója volt./30.kép./

Mozi. A régi épület teljesen korszerűtlen volt. Több mint egy éve folyik átalakítása. Korszerű szélesvásznú filmszínház lesz, mely előreláthatóan 1965. május 1.-én fog Tinódi filmszínház néven megnyitni. Erre már igen nagy szükség volt, mert a régi épület kényelmetlenségei lezoktatták még a mozirajongókat is a filmszínház látogatásáról.

Vasutasotthon. A MÁV. szakszervezet kezelésében működik épült: 1929. évben. Az a kori tényleges és nyugdíjas vasutasok anyagi támogatásával, hozzájárulásával. Első elnöke Vajda József volt. A nagyobb adakozók névsora az otthon nagytermében márványtáblán van megörökítve. Jelenleg a mozi ott tartja előadásait. Különösebb kulturális tevékenységet nem fejt ki. Ez elsősorban a mai vezetők nemtörődöttségén múlik./31.kép./

Sport. A községnek szép körülkerített sportpályája van, ahol labdarúgó mérkőzéseket tartanak elsősorban. A pálya alkalmas volna atlétikai mérkőzések tartására is. A strandnál tenispálya áll a fiatalok rendelkezésére. Egyes sportágakban sportolóink megyei viszonylatban is szép eredményeket értek el./ kézilabdázók./ Az asztaliteniszezők a művelődésiotthonban tartják edzéseiket és mérkőzéseiket. Ugyancsak az ökölvívók is itt tartják mérkőzéseiket./ 32.kép./

Egészségügy. Községünkben jelenleg két körzeti orvos és egy fogorvos működik. Külön épületben van az egészségház./33.kép./ A körzet és a község cseesemőinek és kisgyermekének egészségügyét két védőnő látja el. Működik a Vöröskereszt is. A védőnők és a Vöröskereszt tagjai rendszeresen megszervezik a véradó szolgálatot is.

Községünkben van a környék legnagyobb és legjobban felszerelt gyógyszerháza is./ 34.kép./

Az állategészségügyet helyben és a körzetben két állatorvos látja el.

Vasút vasútállomás, mint gócpont a Pécs-Barcs, Pécs - Budapest és Pécs Sellyei elágazásánál. A vasútvonal /Budapesti/ 1892.-ben épült.

A II. világháború alatt sokat szenvedett az állomás a bombázások következtében, de a károkat a háború után azonnal helyreállították és átadták a forgalomnak. Ma korszerű neonfényes pályaudvarral rendelkezik a község./ 35.36.kép./

Kétségtelen és tagadhatatlan, hogy községünk a felszabadulás után - ha el is vesztette azt a helyzeti előnyét, hogy járási székhely volt - óriási fejlődésen ment keresztül. Létesítményes sorával gazdagodott. A felszabadulás előtt ilyen mérvű fejlődés szinte elképzelhetetlen volt.

A jövő azt mutatja, hogy községünk még tovább fog fejlődni és újabb létesítményekkel gazdagodik. Tervezve az új 8 tantermes általános iskola, a gimnázium, törpevizmű, új lakások sora.

Hiszünk, hogy a fejlődés töretlen lesz és a község egyre inkább városias jelleget ölt magára.

E krónikának írói és összegyűjtői hisznek a további fejlődésben és a 20 év rövid történetének megírása után arra fordítják energiáikat hogy a község mutját is feltárva és rögzítve tárják a község lakói elé, hogy azt a földet, melyen élnek minnél jobban megismerjék. A föld szeretete, annak megismerésében rejlik.

-.-.-.-.-.-

Szentlőrinc község régi utcái.

- Magyarázó rész az alantiakhoz: 1. Az utcanév sorszáma.
2. Mai hivatalos neve.
3. Az utca, tér stb neve a nép nyelvében /meg kell jegyezni, hogy hivatalos nevét nem, vagy ritkán használják.
4. Fűződik-e az utca stb. elnevezéséhez valamilyen esemény, történet, dal, szólás, babona, valamint névmagyarázat.
5. Találtak-e régészeti leleteket?/Régi cserepeket, sírokat, munkaeszközöket./

----- +++ -----

- 1./ 1.
2./ Hunyadi János utca.
3./ -
4./ Andrássy utca. A nép vasututcának nevezte, mert a pályaudvarral párhuzamosan húzódik.
5./ Nem.
- 1./ 2.
2./ Erzsébet utca.
3./ Rendes néven használják.
4./ Erzsébet királyné utca.
5./ A házaktól nyugatra nyuló kertek végén római kori edénycserepeket.
- 1./ 3.
2./ Munkácsi Mihály utca.
3./ Rendes nevét használják.
4./ Eszterházy utca. A község területén az Eszeterházy családnak nagy birtokai voltak.
5./ Az utca végén a téglagyár közelében a pécsi Janus Pannonius múzeum ásatásokat végzett. Először 1951. évben Dombai János a múzeum igazgatója leletmentő ásatás során 18 kelta sirt tárt fel. 1963. évben kutató ásatást végeztetett a múzeum. Majd 1964. évben dr. Bándy Gábor muzeológus végzett ásatásokat és bronzkori lakótelep nyomait, majd bronzkori és kelta temetőt tárt fel. A téglagyár területén viszont a munkálatok 21 római kori sirt tettek tönkre. Nagyon sok bronzkori és kelta cserép található.
- 1./ 4.
2./ Arany János utca.
3./ Ezen a néven ismerik.
4./ Kis utcának hívták, mert csak utcarész volt. Teljes beépülése után Király utca lett a neve.
5./ Nincs.
- 1./ 5.
2./ Petőfi Sándor utca.
3./ Sokan, különösen az idősebbek a régi néven emlegetik.
4./ Óvoda utca. Ezt a nevet az utcában lévő óvodáról kapta.
5./ Semmi.
- 1./ 6.
2./ Szent István utca.
3./ Ezen a néven ismerik.
4./ Gyöpsor. Valamikor csak egy sor ház volt és előtte terült el a község liballegelője.
5./ Semmi.

- 1./ 7.
- 2./ Széchenyi utca.
- 3./ E néven hívják.
- 4./ Ágoston utca. Ezt a nevet a valamikor ebben az utcában lakó Ágoston családtól kapta.
- 5./ A Széchenyi utcában lévő tűzoltószertár építkezései során sirleletre bukkantak. A muzeumtól dr. Bándy Gábor kijött és egy kelta harcos sírját tárták fel itt. Az utca végén lévő földeken itt is sok kelta cserépedény maradvány található.

- 1./ 8.
- 2./ Rákóczi utca.
- 3./ Már csak néha emlegetik régi nevét.
- 4./ Nagy utca. Valamikor ez volt a község legnagyobb utcája és ebben az utcában laktak a jómódu parasztgazdák.
- 5./ Nincs.

87262



Dűlőrészek, határrészek nevei.

Magyarázat az alantiakhoz:

- 1./A dűlő, vagy határrész sorszám.
- 2./Hivatalos, katasztrai neve.
- 3./Népi neve.
- 4./A dűlő domborzata.
- 5./Művelési ág. Mi borítja?
- 6./Fűződik-e a határrészhez, dűlőhöz, valamilyen esemény, történet, dal, szólás, babona stb.
- 7./Találtak-e régészeti leleteket/ régi cserepeket, sírokat, munkaeszközöket?/

- I. 1.
2. Tölgfakut.
3. -
4. Sik.
5. Szántó.
6. Öreg és nagy tölgyfáiról kapta a nevét.
7. -

1. 2.
2. Tapasztó gödör.
3. Zátó.
4. Sik.
5. Szántó.
6. Ezen a részen termelték ki régen a házaknál használt agyagos földet. Részben falak "tapasztására" részben pedig a földespadozatu szobák padozatának simítására. Továbbá kemencék tapasztására.
7. Az ásások során igen sok "patics" került elő ezen a területen.

1. 3.
2. Cserbéli.
3. -
4. Dombos.
5. Kevés szántó, szőlő és erdő.
6. Valamikor nem szántóterület volt, hanem erdős terület, elsősorban cseres.
7. -

1. 4.
2. Felső - Szarkád.
3. -
4. Sik és enyhe dombhajlat.
5. Szántó.
6. Megállapított tény, hogy a törökök előtt már lakott terület volt. Földmunkálatok során sok kő és patics maradvány került elő.
7. Régi cserepek és épületmaradványok kerültek elő.

1. 5.
2. Hátuti.
3. -
4. Sik.
5. Szántó.
6. -
7. -

1. 6.
2. Sorosalja.
3. --
4. Dombos.
5. Szántó.
6. --
7. Régi cserép és tűzhelymaradványok. Feltehetően itt is bronzkori település volt. A cserepek ezt bizonyítják.

1. 7.
2. Daragó.
3. --
4. Sik.
5. Szántó és rét.
6. --
7. --

1. 8.
2. Két gát között.
3. --
4. Sik.
5. Szántó és rét.
6. --
7. --

1. Innenső - Baja.
3. Sik.
4. Sik.
5. Rét.
6. E területen újabb építkezések vannak. Nagy mennyiségben került elő épületmaradvány és cserepek.
7. Az előkerült cserepek római eredetűek. Kerültek elő itt csontok és épületmaradványok.

1. 10.
2. Mózsa gátján belül.
3. --
4. Sik.
5. Rét és szántó.
6. --
7. --

1. 11.
2. Kőrösi.
3. --
4. Sik.
5. Rét és szántó.
6. Valamikor lakott terület volt. Az ott lakók a török idők során települtek a védettebb területre.
7. Épülettörmelék.

1. 12.
2. Csapószeg.
3. --
4. Sik.
5. Rét és szántó.
6. --
7. --

1. 13.
2. Meleg oldal.
3. --
4. Dombos.
5. Szántó, rét és szőlők.
6. Már a legrégebbi korban is lakott hely volt. Az ásatások bizonyítják hogy a bronzkor embere is élt itt. Az egész oldalon a szántokon szedhetők össze cserepek, melyek bronzkoriak. Lehetséges, hogy még ősi település is volt itt. Szőlőművelés során csiszolt kőbaltát is találtak e területen. Azonban ez felszíni lelet lévén nem bizonyító erejű.
7. Régi sírok, cserép darabok, csontok.

1. 14.
2. Ligeti./Pécsi ut/
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 15.
2. Temető dűlő.
3. Felső kenderföldek.
4. Sik.
5. Szántó, és szőlők.
6. --
7. Régi edénymaradványok.

1. 16.
2. Tulsó- Baja.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. Épületmaradványok, téglák.

1. 17.
2. Sötétkerék.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. A régi okmányokban, mint lakott hely van feltüntetve. A török idők után egy összeírásban, mint falu szerepel.
7. --

1. 18.
2. Kenderföldek.
3. Pusztai kenderföldek.
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 19.
2. Szentgáli innenső mező.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --

1. 20.
2. Kismező.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 21.
2. Hosszas.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 22.
2. Szentgáli tulsó mező.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 23.
2. Zátó.
3. Pécsi ut.
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 24.
2. Cselekhegy.
3. --
4. Dombos.
5. Szántó volt. Ma homokbánya.
6. --
7. --

1. 25.
2. Hosszas része.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 26.
2. Olaszcsér.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. --
7. --

1. 27.
2. Morgván.
3. --
4. Dombos.
5. Szántó és szőlő.
6. Lakott hely volt. Több szentlőrinci család a török kiverése után innen telepedett be.
7. --

1. 28.
2. Forrókut mező.
3. Meleg.
4. Sik.
5. Legelő és szántó.
6. A régiek szerint ott olyan forróvízű forrás volt, mely a legnagyobb télen sem fagyott be. Az asszonyok odajártak ki mosni. És az öregek szerint a leölt baromfit a vizében kopasztották meg. Ma ezen a területen forrás sincs.
7. --

1. 29.
2. Törökföld.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. A hagyomány szerint nevét onnan kapta, hogy a törököknek itt volt a tábora.
7. --

1. 30.
2. Lénia.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. Egyesek szerint valamikor erdős terület volt. Erre enged a neve is következtetni.
7. --

1. 31.
2. Tarcsa.
3. --
4. Sik.
5. Szántó.
6. Régi okmányokban, mint falu szerepel. Temploma is volt. Ma a tarcsapusztai tangazdaság épületei állnak ezen a részen.
7. --

87262

